

VISSZAÉLÉSEK A BANKKÁRTYA ÜZLETÁGBAN

(2004. év)

**Készítette: Pénzforgalmi, emissziószabályozási és -szervezési főosztály
Keszy-Harmath Zoltánné**

Az elemzés felépítése

A visszaélések elemzése során külön vizsgáljuk a bankkártya kibocsátói üzletágban felmerült károkat és leírt veszteségeket, valamint az elfogadói üzletágban felmerült károkat és leírt veszteségeket.

Felmerült kár alatt azokat a visszaéléseket értjük, amelyeket a vizsgált időszakban, vagyis a 2004. évben jelentettek be az ügyfelek, illetve jutottak más módon a bankok tudomására. Ezeket a visszaéléseket vagy még ugyanebben az évben kivizsgálták a bankok és veszteségként is megjelentek a kártyaüzletág valamely szereplőjénél, vagy végleges rendezésük áthúzódik a következő évre.

Leírt veszteség alatt a felmerült károk veszteségként történő megjelenését értjük a kártyaüzletág valamely résztvevőjének könyveiben, nevezetesen a kártyát kibocsátó banknál vagy annak kártyabirtokos ügyfelénél, illetve a kártyát elfogadó kereskedőnél vagy annak bankjánál (elfogadó bank). A veszteség alapját képező károk vagy a vizsgált időszakban, vagy azt megelőzően merültek fel, kivizsgálásuk és végleges lezárásuk azonban 2004. év folyamán fejeződött be.

A kibocsátói üzletágban felmerült károk és leírt veszteségek a magyar bankok által kibocsátott kártyák hazai és külföldi használatához kötődő visszaéléseket tartalmazzák (ez a kategória magában foglalja az on-us forgalomban, vagyis a kártyát kibocsátó bank saját hálózatában, saját kártyáival lebonyolított műveletek során keletkezett károkat és veszteségeket is).

Az elfogadói üzletágban keletkezett károk és leírt veszteségek a magyar bankok által kibocsátott kártyák hazai, és a külföldi bankkártyák magyarországi használatához kötődő visszaéléseket tartalmazzák (itt nem vesszük figyelembe az elfogadó bank saját kártyáival a saját hálózatában lebonyolított műveletei során felmerült károkat és leírt veszteségeket).

A kibocsátói és elfogadói üzletágban felmerült károk és veszteségek átfedéseket tartalmaznak - nevezetesen a magyar bankok által kibocsátott kártyáknak a kibocsátó hálózatán kívüli, hazai használatához tapadó károkat és veszteségeket -, a két üzletág adatai tehát nem adhatók össze!

Bevezetés

A kibocsátói üzletágban felmerült károk és veszteségek

A kibocsátói üzletágban felmerült kár értéke 204 millió forint volt 2004-ben, a megelőző évhez képest 1%-kal emelkedett. A kár összegének a kibocsátói forgalomhoz viszonyított aránya azonban 0,005%-ról 0,004%-ra csökkent.

- Mind értékét, mind az összes kárhoz viszonyított arányát tekintve a hamisított kártyákkal elkövetett visszaélésekből eredő kár a legnagyobb, 77,5 millió forint (38%).
- Ellopott kártyákkal 68,5 millió forint kárt okoztak (34%); egyre gyakoribb a PIN kódot is igénylő, ATM-ből történő készpénzfelvétel.
- A mail, telefon, internet útján lebonyolított vásárlási forgalomban, a kártya adatainak jogosulatlan felhasználásából eredő kár 13,8 millió forint volt, amely az összes kár 7%-a.
- A 41 millió forintot kitevő (arányait tekintve 20%-os), az egyéb kategóriába tartozó kár jelentős része szabályosan igényelt kártyákkal lebonyolított, limit alatti vásárlásokból ered.
- Az év második felében elindult chip migrációs folyamat az üzletág egészét tekintve még nem érezheti hatását a visszaélések korlátok közé szorításában, ugyanis a kártyáknak mindössze 5%-a tartalmazta a mágnescsík mellett az EMV chipet is az elmúlt év végén. A migrációban előrehaladott banknál azonban a chipes kártyák számának növekedésével párhuzamosan csökken a hamisított kártyákkal elkövetett visszaélések összege.

A kibocsátói üzletágban leírt veszteség 197,5 millió forint (4%-kal emelkedett a megelőző évhez képest).

- A veszteség 46%-át írták le könyveikben a kibocsátó bankok, 37%-át kártyabirtokos ügyfeleikre, 17%-át pedig az elfogadó bankokra terhelték tovább.

Az elfogadói üzletágban keletkezett károk és veszteségek

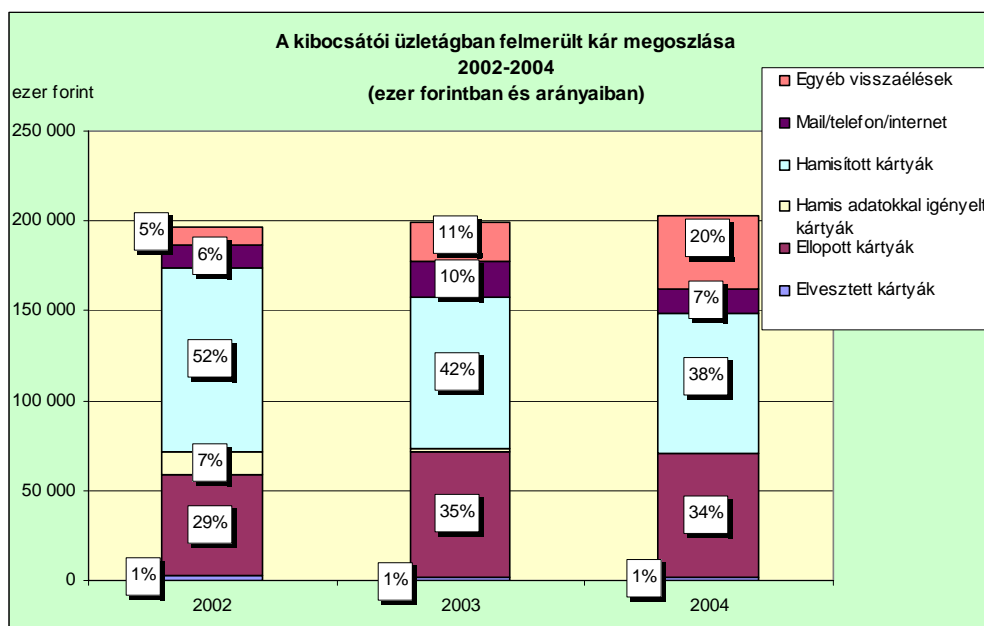
- Az elfogadói üzletágban felmerült 104,4 millió forintos kár, összegét tekintve, fele a megelőző évinek; a forgalom értékéhez viszonyítva 0,002% volt az aránya.
- A teljes kár 44%-át hamisított kártyákkal okozták, összegét tekintve ez 45,9 millió forint volt.
- Az ellopott kártyák használatából származó kár 38,2 millió forint volt, arányát tekintve 37%.
- A hamisított kártyák használatának visszaszorítását célzó chip migráció keretében a kereskedői elfogadóhelyeken üzemelő POS terminálok 18%-a (5 024 db), a bankfióki POS-ok 2%-a (188 db) volt alkalmas az elmúlt év végén a chip olvasására. A migráció ezen fokán még nem érzékelhető a hamisított kártyákkal elkövetett visszaélésekre gyakorolt hatás.
- A 106 millió forintot kitevő veszteségnek mindössze 2%-át viselték az elfogadó bankok, 8%-át szerződött kereskedőikre, 90%-át pedig a kártyát kibocsátó bankokra hárították át.

1. A kibocsátói üzletágban felmerült károk és veszteségek

1.1. A felmerült kár és megoszlása

A hazai kibocsátású kártyák használatához kötődő kár összege gyakorlatilag nem változott a megelőző három évben (mindössze 1%-kal emelkedett évente), 204 millió forintot ért el a 2004-es év során. Ez egy kártyára vetítve harmincegy forintot jelent, azaz ennyivel károsulna minden egyes kártya birtokosa, ha a kárösszeg egyenlő mértékben oszlana meg közöttük. A teljes felmerült kár 5 167 darab jogosulatlan művelet során keletkezett, vagyis minden visszaélési tranzakció átlag 39 486 forint kárt eredményezett (43 678 forint volt 2003-ban). A kibocsátói forgalomhoz (hazai kibocsátású kártyák hazai és külföldi forgalma) mért arányát tekintve azonban a 2003 évi 0,005%-ról 0,004%-ra csökkent az elmúlt évben. A visszaélések darabszámát tekintve százezer műveletből mindössze három alkalommal éltek vissza valamilyen módon a bankkártyával. A kár értékének 15%-a keletkezett a kártyát kibocsátó bank ATM és POS hálózatában, a többi más hazai és külföldi bank berendezéseinél, illetve kereskedőinél.

A megnövekedett forgalomhoz (4 769 milliárd forint) képest alacsonyabb arányú kár annak köszönhető, hogy a bankok folyamatosan fejlesztik a visszaélés-gyanús műveleteket kiszűrő monitoring rendszereiket, illetve egyre több kártyabirtokos ügyfél igényli a tranzakciókat követő SMS értesítéseket. Az elmúlt három év adatait mutatja a következő diagram:



A diagramot vizsgálva jól látható, hogy - bár ez a legnagyobb tétel - mind értékét, mind arányait tekintve fokozatosan csökken a hamisított kártyákkal elkövetett visszaélésekből¹ eredő kár, 77,5 millió forint volt az elmúlt évben.

¹ mindenféle kártyahamisítás ide értendő: eredeti kártyák ellopott adatai alapján készített hamis másolatok, illetve a valódi kártyák megszemélyesítési adatainak megváltoztatása

A második legjelentősebb tétel az ellopott kártyákkal lebonyolított jogosulatlan műveletekből ered – mérsékelten csökkent mind arányait mind értékét tekintve -, tavaly 68,5 millió forint volt. Egyre gyakrabban fordul elő a lopott kártyák ATM-nél történő használata, ami azt jelenti, hogy a kártyával együtt a PIN kódot is ellopják a kártyabirtokostól.

Mail/telefon/internet útján, a kártya adatainak jogosulatlan felhasználásával lebonyolított műveletek aránya és értéke is csökkent a megelőző évhez képest. Ez a tétel az elmúlt évben 13,8 millió forintot tett ki.

Az egyéb visszaélések értékének növekedése (duplája a megelőző évinek) a 2004-es év elején indult, több bankot is érintő csalássorozatból ered, amelyet egy bűnszövetkezet tagjai hajtottak végre: szabályos módon igényelt kártyákkal, limit alatti vásárlásokat bonyolítottak le a környező országokban. Az ebből eredő kár értéke 41 millió forint.

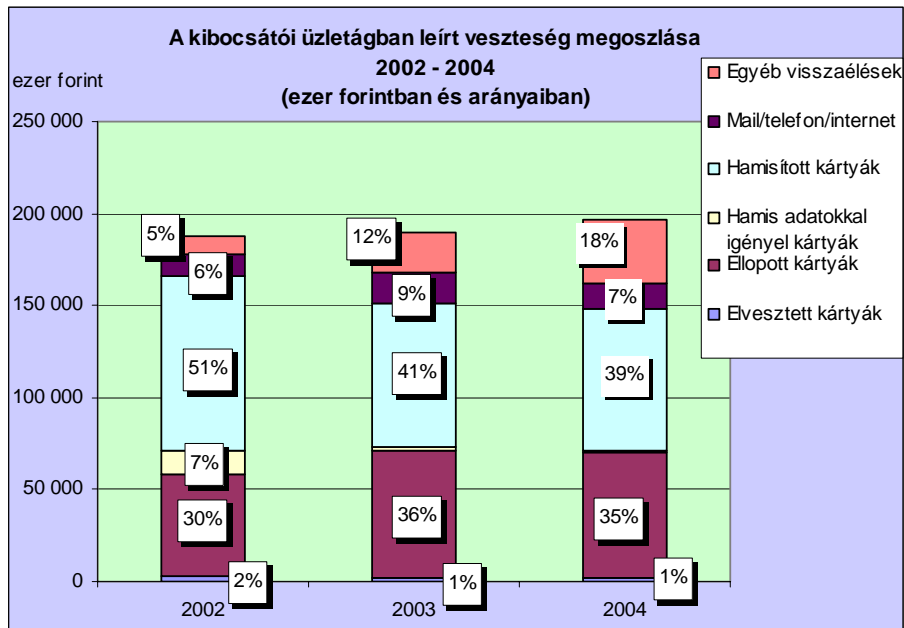
Az elvesztett és meg nem kapott, valamint a hamis adatokkal igényelt kártyákkal elkövetett kár mértéke elhanyagolható, együttesen a teljes kárérték valamivel több, mint 1%-a.

A nemzetközi kártyatársaságok által szorgalmazott chip migráció, amelynek célja a visszaélések jelentős hányadát kitevő kártyahamisítások korlátok közé szorítása, az elmúlt év számaiban még nem éreztette hatását, ugyanis 2004. végén mindössze 334 628 darab EMV² chip kártya volt forgalomban (az összes kártya 5%-a). Egyetlen bank kezdte el kártyáinak chip-pel való ellátását, ennél a banknál a hamisított kártyákkal elkövetett visszaélések összege a migrációs folyamat előrehaladtával párhuzamosan csökken.

1.2. A leírt veszteség megoszlása

A tárgyévben és az azt megelőző évben felmerült káresemények miatt leírt veszteség értéke 4%-kal emelkedett a megelőző évhez képest, 2004-ben 197,5 millió forintot tett ki.

² EMV: Eurocard, MasterCard és a Visa által közösen kialakított szabvány



A veszteség visszaélés fajták szerinti megoszlásának arányai, egy-egy százalékos eltéréssel, megegyeznek a felmerült károknál leírtaknak.

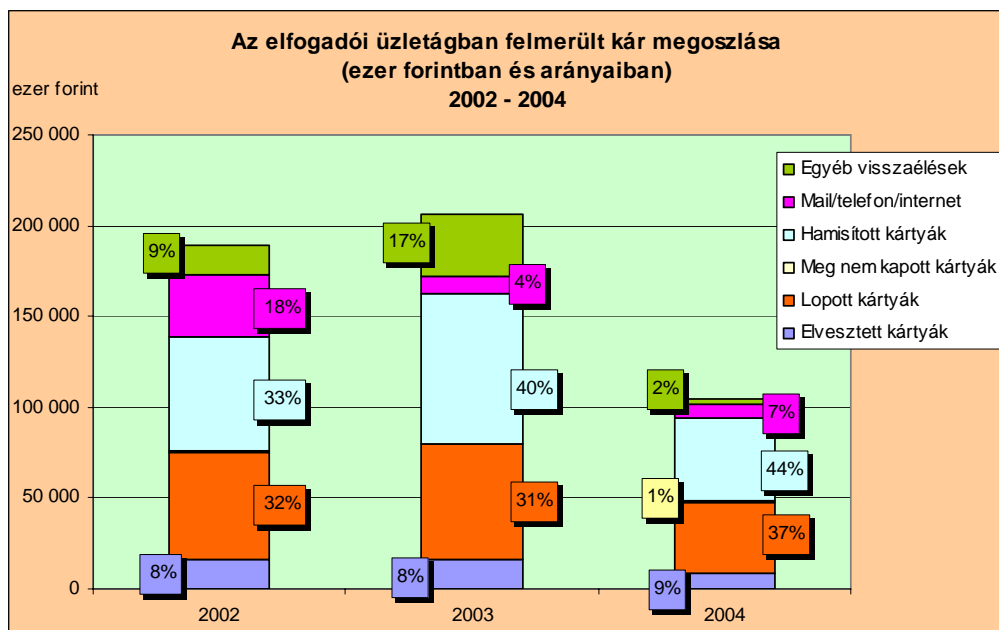
Az egyes szereplők közötti megoszlás az elmúlt évben a következőképpen alakult: 46%-át írták le könyveikben a kibocsátó bankok, 37%-át terhelték kártyabirtokos ügyfeleikre, a maradék 17%-ot pedig az elfogadó bankra.

2. Az elfogadói üzletágban felmerült károk és veszteségek

A megelőző évhez képest a felére, 104,4 millió forintra csökkent az elfogadói forgalomban - azaz az elfogadó bank hálózatában más hazai és külföldi bankok által kibocsátott kártyákkal lebonyolított műveletek során - felmerült kár értéke. A kár értékének a forgalomhoz viszonyított aránya is jelentősen, 0,002%-ra csökkent (0,005% volt 2003-ban).

Ez a pozitív változás annak tulajdonítható, hogy az elfogadói üzletágban érdekelt bankok a szerződéskötések során biztonsági szempontból is vizsgálják a kereskedőket, odafigyelnek ATM és POS rendszereik biztonságos működésére, valamint folyamatosan fejlesztik a gyanús műveleteket kiszűrő „monitoring” rendszereiket.

Az elfogadói forgalomban felmerült kár értékének fajtánkénti megoszlását mutatja a következő diagram, az elmúlt három év távlatában:



A két legnagyobb hányadot kitevő visszaélés fajta – mint minden évben - a lopott kártyák használatából eredő kárösszeg (38 millió forint; 37%), valamint a hamisított kártyákkal elkövetett kár (45,9 millió forint; 44%).

A hamisított kártyák használatából eredő kár csökkentését célul kitűző chip migráció keretében két bank kezdte el a kereskedői elfogadóhelyen üzemelő POS berendezések chip olvasására alkalmassá tételét, 5 024 ilyen berendezés (az összes 18%-a) működött az elmúlt év végén; a bankfiókban és postahivatalokon felszerelt, készpénz felvételére alkalmas POS-ok közül 188 db (2%) volt alkalmas EMV chip olvasására. Az ATM-ek átalakítása még nem kezdődött el. Az alacsony számokból és arányokból arra következtethetünk, hogy a chip migráció a visszaélések csökkenésében még nem éreztetheti hatását.

A felmerült károk körülményeinek kivizsgálása után az elmúlt évben leírt 106 millió forintos veszteség a kártyaüzletág szereplői között a következőképpen oszlott meg: az elfogadó bankok mindössze 2%-át viselik a veszteségnek, 8%-át továbbhárítják szerződött kereskedőikre, a legnagyobb hányadot, 90%-ot pedig a kártyát kibocsátó hazai és külföldi bankokra terhelnek.

Bankkártyás visszaélések a kibocsátói üzletágban, visszaélés fajtánként

2004. év

értékek ezer forintban

Visszaélés fajtája	Felmerült kár		A kártyaüzletág valamely szereplőjénél jelentkező veszteség értéke			veszteség összesen
	művelet db száma	érték	külföldi/magyar elfogadó bankra terhelt veszteség	kártyabirtokosra terhelt veszteség	a kibocsátó bank által lekönyvelt veszteség	érték
Elveszett kártyákkal okozott kár/veszteség	111	1 988	59	1 496	433	1 988
Lopott kártyákkal okozott kár/veszteség	1 880	68 471	4 865	52 387	11 301	68 553
Meg nem kapott kártyákkal okozott kár/veszteség	47	1 021	81	940	0	1 021
Hamis adatokkal igényelt kártyákkal okozott kár/veszteség	9	224	41	0	183	224
Hamisított kártyákkal okozott kár/veszteség	1 458	77 545	11 883	5 209	60 251	77 343
Mail/telefon/internet útján okozott kár/veszteség	732	13 785	9 831	2 535	1 421	13 787
Egyéb visszaélésekkel okozott kár/veszteség	930	40 994	6 957	9 533	18 119	34 609
Összes kár/veszteség	5 167	204 028	33 717	72 100	91 708	197 525

Bankkártyás visszaélések a kibocsátói üzletágban, kártyatársaságonkénti bontásban

2004. év

értékek ezer forintban

Kártyatársaság megnevezése	Felmerült kár		A kártyaüzletág valamely szereplőjénél jelentkező veszteség értéke			veszteség összesen
	művelet db száma	érték	külföldi/magyar elfogadó bankra terhelt veszteség	kártyabirtokosra terhelt veszteség	a kibocsátó bank által lekönyvelt veszteség	érték
MasterCard	2 582	110 068	13 021	44 009	52 918	109 948
Visa	2 541	89 847	19 253	25 596	38 615	83 464
Amex	10	1 448	1 443	0	5	1 448
Saját logo	34	2 665	0	2 495	170	2 665
Összes kár/veszteség	5 167	204 028	33 717	72 100	91 708	197 525

Bankkártyás visszaélések az elfogadói üzletágban, visszaélés fajtánként

2004. év

értékek ezer forintban

Visszaélés fajtája	Felmerült kár		A kártyaüzletág valamely szereplőjénél jelentkező veszteség értéke			veszteség összesen
	művelet db száma	érték	külföldi/magyar kibocsátó bankra terhelt veszteség	a hazai kereskedőkre terhelt veszteség	az elfogadó bank által lekönyvelt veszteség	érték
Elveszett kártyákkal okozott kár	260	8 875				
Lopott kártyákkal okozott kár	1 011	38 231				
Meg nem kapott kártyákkal okozott kár	39	1 053				
Hamis adatokkal igényelt kártyákkal okozott kár	4	48				
Hamisított kártyákkal okozott kár	812	45 946				
Mail/telefon/internet útján okozott kár	211	7 578				
Egyéb visszaélésekkel okozott kár	81	2 680				
Összes kár/veszteség	2 418	104 411	94 585	8 634	2 517	105 736

Bankkártyás visszaélések az elfogadói üzletágban, kártyatársaságonkénti bontásban

2004. év

értékek ezer forintban

Kártyatársaság megnevezése	Felmerült kár		A kártyaüzletág valamely szereplőjénél jelentkező veszteség értéke			veszteség összesen
	művelet db száma	érték	külföldi/magyar kibocsátó bankra terhelt veszteség	a hazai kereskedőkre terhelt veszteség	az elfogadó bank által lekönyvelt veszteség	érték
MasterCard	1 109	49 652	47 143	2 270	1 669	51 082
Visa	1 228	53 577	47 219	6 346	848	54 413
Amex	79	941	0	0	0	0
Diners	2	241	223	18	0	241
Összes kár/veszteség	2 418	104 411	94 585	8 634	2 517	105 736